

ROMANUL TRANZIȚIEI CA HIPERTEXT

ANDREEA MIRONESCU*

Introducere

La mijlocul anilor 2000, sintagma „roman al tranziției” apare frecvent în discursul criticii de întâmpinare pentru a caracteriza abundența de scrieri care tematizează ficțional realitatea imediată dintr-o Românie ce traversa tranziția postcomunistă. Aparținând, cu câteva excepții, unor autori asociați cu „literatura tânără”, promovată, sub acest slogan, în campaniile editoriale ale vremii, aceste opere nu impun un nou gen literar, dar circumscriu o categorie funcțională. În studiul său comparativ dedicat romanului revoluției din Germania și România, Roxana Ghiță folosește conceptul de „roman al schimbării” (*Wenderoman*) pentru a discuta metaficțiunile istoriografice (Hutcheon 1997) apărute în cele două literaturi după 1989. *Wendeliteratur*, observă Roxana Ghiță, este un concept polisemantic, care desemnează literatura unei perioade de cotitură, elaborată în această perioadă sau care este *despre* această perioadă (Ghiță 2013: 83). Astfel, coincidența între orizontul temporal al ficțiunii și „lumea noastră postcomunistă” (Cernat 2005: 13) reprezintă o trăsătură cardinală a romanelor tranziției. Prin urmare, ne vom referi în continuare la opere literare apărute în perioada 2000–2007, înainte de finalul simbolic al tranziției, odată cu integrarea României în Uniunea Europeană – interval care coincide, de altfel, cu momentul de efervescență a genului.

În paginile unor autori precum Petru Cimpoșu (*Simion liftnicul*, 2001; 2007), Petre Barbu (*Blazare*, 2005), Dan Lungu (*Raiul găinilor*, 2004; *Sunt o babă comunistă*, 2007), Bogdan Suceavă (*Venea din timpul diez*, 2004), Filip Florian (*Degete mici*, 2005), Florin Lăzărescu (*Trimisul nostru special*, 2005), Florina Ilis (*Cruciada copiilor*, 2007), își face loc „o imagine caleidoscopică a lumii: lumea noastră postcomunistă, consumistă, butaforică” (Cernat 2005: 13). Într-unul dintre cele mai aplicate studii dedicate romanului postdecembrist, Sanda Cordoș observă că autorii menționați reinventează narativ „o Românie de astăzi, debusolantă, terifiantă, în multe feluri insuportabilă” (Cordoș 2012: 133), făcând-o, prin transfigurare

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, bd. Carol I, nr. 11, România.

artistică, „inteligibilă și accesibilă” (*ibidem*). Referința directă la realitatea imediată este, așa cum se poate observa, una dintre caracteristicile cardinale ale acestor scrieri. Critica de întâmpinare a notat, în cazul celor mai multe dintre romanele enumerate, „priza la real” a narațiunii, conotând-o pozitiv sau negativ. De unde provine însă impresia pregnantă a cititorului de familiaritate cu universul textual al acestor romane?

Dincolo de momentul istoric ușor recognoscibil, atunci când nu este semnalat direct în incipitul narațiunii, limbajul scrierilor tranziției, cu toate deosebirile de registru și gen dintre operele individuale, este unul profund intertextual. Însă, dacă am reduce intertextualitatea acestor romane la un fenomen situat exclusiv la nivelul discursului, definind-o în termeni de productivitate textuală, am judeca restrictiv. Un inepuizabil hipertext se țese continuu în ficțiunile autorilor menționați, colportând și resemantizând nu doar fragmente ale „discursului repetat” cotidian și hipotexte livrești, ci și „narațiuni” sociale sau reprezentări mediatice. Într-un univers în care referința către *altceva* este norma, obsesia personajelor pentru interpretare, convingerea lor că realitatea este o țesătură de coduri și semne devine una firească, la fel ca tentația de a sonda iar și iar lizibilitatea lumilor din cuvinte în care se mișcă.

Cuvinte, cuvinte, cuvinte

Invocarea directă a unui text literar de autoritate, deși stabilește corelații câteodată surprinzătoare, nu este, în scrierile discutate, una foarte bogată. Intertextul literar împrumută forma tradițională a mottoului în romanul *Venea din timpul diez* al lui Bogdan Suceavă:

„Bucureștii rămăsese credincios vechei sale datini de stricăciune: la fiecă pas ne aminteam că suntem la porțile Răsăritului. Și totuși desfrâul mă uimi mai puțin decât descreerarea ce domnea în toate rândurile; mărturisesc că nu mă așteptam să văd dospind țicneli atât de numeroase și de felurite, să întâlnesc atâta nebunime slobodă. Cum nu-mi fu dat să găsesc mai pe nimeni la care, mai curând sau mai târziu, să nu se dea pe față vreo meteahnă, pe care, pe neașteptate, să nu-l aud aiurând, la sfârșit pierdui nădejdea să cunosc, în carne și oase, făptură omenească pe deplin teafără la minte” (Suceavă 2014: 5).

Insistența, în fragmentul citat – excerptat din *Craii de Curtea-Veche* ai lui Mateiu Caragiale –, asupra „descreerării”, a „țicnelii”, a nebuniei și a aiurării configurează, cel puțin în intenția lui Suceavă, cadrele de lectură a inteligenței satire colective care este *Venea din timpul diez*. Roman al nebuniei sociale care ia în stăpânire capitala la începutul deceniului nouă (acțiunea debutează în seara zilei de 4 noiembrie 1992), scrierea lui Bogdan Suceavă recompune, într-un registru satirico-alegoric îmbinând verva analitică și umorul, „adevărata cronică” a anilor postdecembriști, „cu toate tainele lor și cu toată istoria lor nespusă” (Suceavă 2005: 7). Plasându-se voluntar, prin referința intertextuală, într-o tradiție a romanului de

mistere, *Venea din timpul diez* este partitura unui narator-martor care descrie, retrospectiv, mișcările ideologice ce animă cetatea Bucureștilor și tentativele „profeților” de a le impune la nivel colectiv. Mitul salvatorului, vehiculat obsesiv în presa acelor ani, fanatismul ortodox ca platformă civică și politică, teama de conspirații și înaltă trădare își găsesc locul în cartea lui Bogdan Suceavă. Toate referințele la viața publică tumultuoasă a anilor '90 (fenomenul Pieței Universității, mineriadele, dar și derizoriul atac cu cerneală la adresa Președintelui României) întrețin, de altfel, impresia de contestare permanentă a legitimității efemerilor lideri, subminând încercările de edificare a unei noi solidarități sociale. „Cum mai putem spune «noi» dacă republica socialistă nu mai există?”, se întreabă Bogdan Suceavă într-o convorbire cu Andrei Simuț (Simuț 2010), argumentând caracterul de „ficțiune politică” a romanului său (Suceavă 2005).

Dincolo de intertextul literar, invocat în mai multe locuri ale romanului – versuri ale clasicilor români devin „formule” în interiorul „codului transcendent” care este limba română –, imaginarii colectiv al maselor mânuite de Suceavă este invadat de diverse discursuri degradate, mimate parodic, pe care închipuirea personajelor le exaltă, creând în jurul lor dezbateri de idei în stilul prozatorilor autohtoni ai anilor '30. Faptul că Bogdan Suceavă plasează în preambulul romanului său un fragment literar, care îl rezumă, sugerează, în cele din urmă, contaminarea istoriei de literatură, teoretizată de altfel în incipitul narațiunii, printr-un fragment cu caracter metatextual deghizat:

„Toate paginile pe care le definitiva [precizează naratorul, referindu-se la profesorul de istorie Diaconescu, n.n.] erau invariabil lovite de aerul literaturii. În esență, teoria lui nu conținea nimic literar, dar aspectul liric pe care-l căpătau absolut toate textele sale le dădea un caracter buimac, ce captiva pentru o clipă, doar pentru o clipă, cititorul sau spectatorul” (Suceavă 2014: 11).

Relația dintre istoria personală sau colectivă și literatură reprezintă, de asemenea, supratema romanului *Trimisul nostru special* al lui Florin Lăzărescu. Sub titlul care preia o sintagmă comună în limbajul mediatic, Lăzărescu aduce în pagină o lume decăzută, pe care literatura nu o mai poate reflecta: „Oamenii nu mai au timp de povești, bizonului îi trebuie știri” (Lăzărescu 2005: 102), exclamă unul dintre personaje. De fapt, afirmația că literatura nu mai este chemată să spună adevărul despre realitate, de vreme ce mass-media o face într-un mod mult mai eficient, reprezintă o idee comună în discutarea relevanței sociale a discursului literar după 1989. Însă în romanul lui Florin Lăzărescu invocat anterior, ca în toate scrierile sale, poveștile sunt camuflate în profan, iar mass-media produce, ea însăși, literatură, ca în schițele și comediile lui I.L. Caragiale. Personajele romancierului Lăzărescu abuzează de intertext, însă faptul se produce cu buna știință a autorului. Gesturile și, mai ales, vorbele lor au fost deja performate și rostite, nu o dată în contexte esențiale, precum travaliul cristic: Antonie, „trimisul special” al unui mare ziar românesc, își petrece copilăria și adolescența complet izolat de civilizație, iar atunci când este trimis de tatăl său să cunoască lumea, plonjează direct în societatea

mediatică de la sfârșitul anilor '90. Metafora „lumii ca ziar”, folosită de Ioana Pârvulescu pentru a surprinde esența operei caragialiene, poate fi decelată și în romanul în discuție. Resemantizarea intertextului literar prin mecanismul rescrierii, pentru a mima discursul mediatic, reprezintă unul dintre procedeele narative recurente în *Trimisul nostru special*:

„Apropo, cu ani în urmă am întâlnit un tip tare mâhnit. Stătea într-o cârciumă, cu un ziar în față și își ținea capul în mâini ca pe un craniu. [...] M-a văzut și m-a strigat. «Mă cunoașteți, domnule?», l-am întrebat.
«Normal».
Mi-am tras un scaun la masa lui.
«De unde?»
Mi-a arătat ziarul:
«Ești negustor de pește».
Era cam nebun.
«Nu-s negustor de pește».
«Atunci măcar aș vrea să fii un om de treabă».
«Ce citiți?»
A răsfoit plictisit ziarul.
«Cuvinte... Cuvinte... Cuvinte...»
[...] Vă-ntreb despre ce citiți.
Răsfoi din nou ziarul.
«Crime. În mare parte numai despre crime. Un tânăr student a omorât o babă cu toporul pentru a nu-i mai putea înapoia datoria...» (Lăzărescu 2005: 130).

Autorul înscenează în fragmentul reprodus o ipotetică situație de lectură împotriva istoriei literaturii mondiale. Un Hamlet alcoolizat și depresiv, dar nu mai puțin shakespeareian, citește în ziarul din care își citează, de altfel, și replicile consacrate, un rezumat senzațional al romanului *Crimă și pedeapsă* de Fiodor Dostoievski. Transformarea în știre de ziar a unuia dintre cele mai productive texte din istoria culturii, drama *Hamlet* a „marelui Will”, provoacă nu doar denaturalizarea discursului mediatic, prin revelarea caracterului său auto-repetitiv, ci și „dedoxificarea” (Hutcheon 1997) limbajului intertextual al literaturii înalte. Vocea unui astfel de narator mediator, care intervine oportun pentru a atrage atenția că tot ceea ce e comunicat nu sunt decât cuvinte, mai exact literatură, poate fi regăsită în majoritatea scrierilor tranziției.

Literatura și memoria socială

Așa cum am amintit, un rol esențial în crearea lumilor ficționale ale tranziției îl îndeplinesc referințele către „texte” sociale sau discursuri mediatice. De altfel, ficțiunea postmodernă a redefinit nu numai rolul intertextualității în literatură, ci și formele ei de manifestare. Prin multitudinea reprezentărilor sale mediatice, un eveniment devine un „text” nu doar în înțelesul extensiv al termenului, ci și în acela propriu, de relatare a ceva uzând de tehnicile proprii narațiunii. Confruntată, astfel,

cu o invazie de discursuri cărora în trecut le-ar fi recunoscut doar o valoare documentară, literatura devine permeabilă la aceste forme concurente de interpretare a realității. Mai mult, nu arareori le va îngloba ca atare în propria țesătură discursivă, semnalând atât caracterul lor de indici ai realului imediat, cât și failibilitatea lor ca reprezentări obiective ale acestuia.

Chiar fără a se apropia până la capăt de metaficțiunile istoriografice – deși, în cadrele schițate de Linda Hutcheon, categoria rămâne una laxă –, romanele tranziției tematizează, prelucrându-l ficțional, un interval istoric ce suferă de un exces de documentare. „Televiziunea, internetul, ziarele, fac o concurență acerbă literaturii” în deceniul postdecembrist (Burță-Cernat 2014: 45) nu numai pentru că își creează un public captiv, ci și fiindcă întrețin iluzia accesului direct către realitate, într-o perioadă de redefinire a societății ca cea de după 1989. În acest context, priza la real și la social a literaturii, ca și orientarea orizontului de așteptare al cititorilor în această direcție par o opțiune naturală. Comentând prima ediție a romanului *Simion liftnicul* de Petru Cimpoșu, Andrei Bodiș face observația că, deși „existențe fictive, personajele lui Cimpoșu sunt fixate în mijlocul unor evenimente reale” (Bodiș 2002). Într-adevăr, locuitorii blocului nefinisat dintr-un oraș de provincie moldovenesc participă, aproape fără a-și părăsi apartamentele, la viața publică din România deceniului nouă. Ei sunt conectați la evenimentele care se succedă în țară prin intermediul televiziunii, al discursurilor din presă și, mai cu seamă, prin intermediul zvonurilor colportate de vecini, blocul de locuințe reprezentând, printr-o sinecdocă transparentă, România însăși. Narațiunea, polemică față de literatura retro a scriitorilor moldoveni (naratorul își apelează personajele folosind întotdeauna pronumele *dumneata*), față de registrul realismului magic și *Viețile sfinților* (locatarii poartă toți nume din calendarul creștin), este contrapunctată de referințe directe la discursurile dominante în sfera publică. „O nouă mitologie, observă Andrei Bodiș, înlocuiește imaginea suprimată a lui Ceaușescu [...]. E mitologia mediatică, una în care se amestecă Ion Stoica-Caritas, Pamela Anderson, Patapievic, Bingo, 6 din 49, Vacanța Mare, meciurile naționale” (Bodiș 2002). Desigur, lista clișeelelor mediatică preluate în *Simion liftnicul* este una mult mai bogată, romanul oferind o versiune vădit ficționalizată a memoriei colective a tranziției (acțiunea se petrece în „anul Domnului 1997”). Popularitatea cărții într-o altă comunitate de lectură decât cea românească, precum publicul ceh, demonstrează faptul că astfel de amintiri trans-individuale, parte a unei memorii sociale, rămân recognoscibile și dincolo de cadrele lor naționale. Așa cum mărturisește traducătorul Jiri Našinec, succesul romanului *Simion liftnicul* în Cehia nu se datorează unei tradiții literare comune, ci tocmai resurselor textuale care facilitează cititorilor o lectură empatică, de identificare, cartea fiind catalogată de critică drept „un roman ceh” (Bojoga 2008).

Un mod diferit de raportare la narațiunile sociale din perioada postdecembristă poate fi găsit în romanul lui Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă!*. Titlul cărții preia, de altfel, una dintre replicile protagonistei, care ar fi putut trece neobservată în contextul de comunicare inițial, un dialog domestic despre alegerile parlamentare:

„– [...] Dacă ar fi după mine, eu și mâine aş vrea să se întoarcă comunismul.
– Vai, mamă, eu ziceam că te faci, dar tu ești mai comunistă decât credeam!
– Uite că mi-am dat arama pe față. Sunt o babă comunistă, dacă nu știi. Asta sunt”
(Lungu 2011: 51).

Așezat pe frontispiciul cărții, citatul inofensiv în contextul inițial devine un text productiv, semnalizând într-o manieră ironică clișeul prin care nostalgia după regimul comunist și alcătuirea lumii din perioada respectivă sunt asociate, în mentalul colectiv, cu un anumit grup social. Emilia (Mica) Apostoae, eroina și principala voce narativă a romanului, este o fostă lucrătoare într-una din fabricile unui oraș de provincie, iar povestea ei de viață – migrația din satul natal către oraș, munca într-un atelier care produce „pentru export”, visul de a avea o fiică „ingineră”, pierderea locului de muncă odată cu privatizarea fabricii – urmează un traiect tipic pentru perioada dintre sfârșitul anilor '50 și prima jumătate a anilor '90. De altfel, hipotextul romanului reprezintă o narațiune socială documentată printr-un text nonfictional, un interviu realizat de Dan Lungu cu Florentina Ichim și reprodus în volumul *Povestirile vieții. Teorie și documente* (Lungu 2010). Această abatere de la „puritatea” ficțiunii a reprezentat principalul argument în respingerea romanului, care ar propune „un personaj valid statistic, dar fals literar” (Stan 2010: 81). Totuși, narațiunea minimalistă din *Sunt o babă comunistă!* și-ar putea revela nuanțele de adâncime tocmai printr-o lectură care să descopere interferențele celor două limbaje: cel „natural”, al persoanei intervievate, și cel literaturizat, al personajului. Prelucrarea ficțională a interviurilor cu muncitori a fost, de altfel, realizată cu succes de un scriitor ca Alexandru Monciu-Sudinski, care a publicat în anii '70 ai secolului trecut volumele *Caractere și Biografii comune*, după ce opera de debut, *Rebarbor* (1971), a fost interzisă de cenzură imediat după apariție. „Interviurile” lui Monciu-Sudinski deturneză uzul limbii de lemn, bazată pe dictoane și lozinci primite, semnalând cu viclenie forța subversivă a idiomului socialist. În cazul lui Dan Lungu, solilocviul naratoarei care își rememorează viața colportează o suită de legende urbane din timpul comunismului și frânturi de discurs propagandistic, rezultatul fiind un discurs identitar polifonic, în care se întrețes texte ce ar trebui să se excludă reciproc.

Cele două opere discutate mai sus sunt, prin referințele directe către realitatea extratextuală, reprezentative pentru relația dintre literatură și memoria socială. Dacă în anii de după căderea dictaturii romanul nu mai îndeplinește în mod tradițional funcțiile sociologiei, istoriei, politologiei și jurnalismului (Cordoș 2012: 130), acesta rămâne totuși genul ficțional predilect pentru investigarea critică a cadrelor memoriei colective. O demonstrează capodopera genului, *Cruciada copiilor* a Florinei Ilis, un roman despre lectura lumii prin intermediul mass-mediei și al hipertextului on-line. Amplă metaficțiune a memoriei colective în perioada 1990–2000, romanul are în centru o metaforă ușor decriptabilă a tranziției, aceea a trenului deturnat între gări, în spațiul cu încărcătură simbolică a bătăliei de la Posada. Pretextul narativ – un tren de vacanță, care traversează țara spre taberele de pe litoral, este cucerit de copiii străzii,

aliați cu școlarii cumiști – prelucrează în manieră postmodernă mitul cultural al cruciadei copiilor de la începutul secolului al XIII-lea. Laitmotivul cruciadei, dezvoltat în planuri diverse ale romanului, se suprapune peste acela al Revoluției din 1989, într-o fascinantă narațiune care deconstruiește, printr-un exces de mediatizare, reprezentările istoriei naționale și ale identității colective.

Mai mult decât o polifonie a zecilor de voci narative care turuie, înainte de toate, despre România (Cordoș 2012: 144), romanul reprezintă o meditație asupra percepției mediate asupra realității. De la jocurile video care formează conștiința despre lume a copiilor ce se pregătesc să devină adulți, la obiectele magice în care o vrăjitoare „citește” viitorul României, până la hipertextul găzduit de o pagină web omonimă cu titlul romanului, opera Florinei Ilis explorează moduri diferite de „lectură” a lumii înconjurătoare și reprezentările failibile pe care acestea le furnizează. Obsedate de interpretare, personajele cărții, indiferent de gradul lor de instrucție, nu rămân niciodată simpli consumatori ai textelor și discursurilor mediatice la care sunt continuu expuse, fie că e vorba de tratate științifice, reviste („Cosmopolitan” în varianta românească), ziare sau talk-show-uri. Cu toată aparența de colocvialitate, limbajul lor – avertizează de fiecare dată autoarea prin indici paratextuali – este, ca și cel al personajelor caragialiene, unul care colportează, amalgamându-le ingenios, frânturi din diverse discursuri livrate în sfera publică. Vorbirea lor nu rămâne astfel un simplu act lingvistic, transformându-se într-un act hermeneutic:

„Știi, *vorba ceea*, îi veni unui ceferist de lângă geam ideea salvatoare de a rezolva dilema existențială grea în care îi lăsase șeful de tren, Știți cum se spune că face românul când nu are bani? [...] Păi, face credite, dom'le! Și râse încântat de impresia produsă, *poanta o auzise și el prin tren și-i picase la fix*, Asta cam așa e! Toți românii au fugit să lucreze în străinătate, interveni șeful de tren [...], Nu, că nu-i condamni, să se descurce fiecare cum poate, dar statul acesta ar trebui să facă ceva ca să oprească *exodul!* cuvântul *exod* șeful de tren îl *preluase dintr-un articol de ziar*, *A doua părăsire a Daciei*, acesta era titlul articolului pe care îl citise cu mare interes în ziarul «Adevărul» [...] în acel articol renumitul jurnalist făcuse o amară referință la părăsirea Daciei de către administrația romană, Fapt care se reflectă și în zilele noastre! Sublinie șeful de tren, fără să insiste mai mult asupra explicațiilor deoarece nu izbutise să înțeleagă în profunzime semnificația analogiei exprimate în articol [subl. n.]” (Ilis 2007: 87).

Mai relevantă decât proliferarea în presa vremii, până spre mijlocul anilor 2000, a mitului dacic și a lamentărilor despre istoria națională condamnată la repetare, este observația că ideea celei de-a doua părăsiri a Daciei provine dintr-un text cultural. Ideea poate fi găsită într-un loc din *Destinul culturii românești*, operă de exil a lui Mircea Eliade, apărută în 1953. Odată decriptat, intertextul abscons dezvăluie procesul sedimentării auto-reprezentărilor colective, atrăgând atenția asupra naturalizării lor la nivelul mentalului colectiv și al limbajelor care îl exprimă.

Concluzii

Uzul intertextului în romanele tranziției nu se limitează la situația de prezență a unui text (literar sau cultural) într-un alt text (literar). Memoria literaturii este redefinită în aceste opere, similare cu metaficțiunile istoriografice: situațiile clasice de anxietate a influenței manifestate prin citat, aluzie sau parodie a unui text canonizat, coexistă cu hipotexte colportate din mass-media, clișee identitare și reprezentări sociale recunoscutibile. Referințele către evenimente reale larg cunoscute sau, dimpotrivă, obscure pentru memoria noilor generații reprezintă una dintre trăsăturile comune ale acestor scrieri, dincolo de diferențele de stil și tratare. Adeseori, intertextul nu este semnalat ca loc textual privilegiat, care transcende opera gazdă și, totuși, acesta rămâne inteligibil la lectură. Desigur, limbajul în general și cel literar în special sunt oricum intertextuale, însă în cazul romanelor tranziției, competența enciclopedică (Umberto Eco) a cititorului ideal presupune participarea la o memorie socială, care să asigure identificarea cu amintirile colective ale epocii și reprezentările lor mediatice. Succesul transnațional al unor opere precum *Simion liftnicul*, în Cehia, sau *Sunt o babă comunistă!*, în Ungaria, s-a datorat aproape exclusiv unei lecturi empatică, afective, a comunităților de lectură din spațiul excomunist. Din acest punct de vedere, romanele tranziției reprezintă un gen al epocii lor, către care trimit direct sau aluziv; în același timp, operele discutate reflectă critic cadrele memoriei colective ale perioadei postdecembriste.

BIBLIOGRAFIE

- Bodiu 2002 = Andrei Bodiu, *Înapoi/înainte, la ficțiune!*, în „Observator cultural”, nr. 100, sursă online http://www.observatorcultural.ro/Inapoi/inainte-la-fictiune*articleID_364-articles_details.html, accesat la 01.05.15.
- Bojoga 2008 = Eugenia Bojoga, *Prin romanul său, Simion liftnicul, Petru Cimpoiesu a deschis larg poarta literaturii române în Cehia*, interviu cu Jiri Našinec în „Observator cultural”, nr. 405, sursă online: http://www.observatorcultural.ro/Prin-romanul-sau-Simion-Liftnicul-Petru-Cimpoiesu-a-deschis-larg-poarta-literaturii-romane-in-Cehia*articleID_18992-articles_details.html, accesat la 01.05.15.
- Burța-Cernat 2014 = Bianca Burța-Cernat, *Proza românească postdecembristă. Câteva considerații*, în „Caiete critice”, nr. 2 (316), p. 44–49.
- Cernat 2005 = Paul Cernat, *Miracolul în transmisiune directă*, prefață la Florin Lăzărescu, *Trimisul nostru special*, Iași, Editura Polirom.
- Cordoș 2012 = Sanda Cordoș, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, București, Editura Cartea Românească.
- Ghiță 2013 = Roxana Ghiță, *Poetica și poietica Revoluției. De la romantismul german la anul 1989 în romanul din România și Germania*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române.
- Hutcheon 1997 = Linda Hutcheon, *Politica postmodernismului*, traducere de Mircea Deac, București, Editura Univers.
- Ilis 2007 = Florina Ilis, *Cruciada copiilor*, Iași, Editura Polirom.

- Lăzărescu 2005 = Florin Lăzărescu, *Trimisul nostru special*, Iași, Editura Polirom.
- Lungu 2010 = Dan Lungu, *Povestirile vieții. Teorie și documente*, ediția a II-a, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Lungu 2011 = Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă!*, ediția a III-a, Iași, Editura Polirom.
- Stan 2010 = Adriana Stan, *Noi în anul 2000, când nu vom mai fi comuniști*, în „Vatra”, nr. 10–11, p. 80–81.
- Simuț 2010 = Andrei Simuț, *Despre romanul Venea din timpul diez (un interviu cu Bogdan Suceavă)*, Liternet.ro, 12.03.2010, <http://atelier.liternet.ro/articol/9010/Andrei-Simut-Bogdan-Suceava/Despre-romanul-Venea-din-timpul-diez.html>, accesat la 01.05.2015.
- Suceavă 2005 = Bogdan Suceavă, *Când discutăm despre ficțiunea politică?*, în „Observator cultural”, nr. 256, http://www.observatorcultural.ro/Cind-discutam-despre-fictiunea-politica*articleID_12557-articles_details.html, accesat la 01.05.15.
- Suceavă 2014 = Bogdan Suceavă, *Venea din timpul diez*, ediția a II-a, Iași, Editura Polirom.

THE ROMANIAN NOVEL OF TRANSITION (2000-2007) AS HYPERTEXT

ABSTRACT

The use of the intertext in the transition novels in Romania is not restricted to the presence of a (literary or cultural) text in another (literary) text. The memory of literature is redefined in these works that resemble so much to historiographical metafiction. Classical situations of anxiety of influence (illustrated by quotation, allusion or parody) coexist with hypotexts from the mass-media, identity-related clichés and representations of the collectivity. Beyond the differences in style and approach, one of the main common traits of these novels is the allusion to real events that are more or less familiar to all their readers. This paper examines the different types of intertext in the novels of Bogdan Suceavă, Florin Lăzărescu, Petru Cimpoșu, Dan Lungu and Florina Ilis.

Keywords: *novels of transition, intertextuality, social memory, Postcommunism, Romanian literature.*

